

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

№44/10.01.07

по етапу 4 «Перспективні напрями реабілітації порушеного міського середовища»

кафедральної науково-дослідної роботи

«Розробка методичних основ реабілітації порушеного міського середовища Донбасу»

1. Навчально-науковий інститут аеропортів
кафедра містобудування (МБ)
2. Науковий керівник: директор інституту, к.арх. Чемакіна Октябрина Володимирівна
3. В.о. відповідального виконавця: асистент Лисюк Ірина Андріївна
4. Виконавці робіт 4 етапу:
 - доцент кафедри МБ, к.арх., с.н.с. Бармашина Людмила Миколаївна;
 - старший викладач кафедри МБ Дриженко Віталій Іванович;
 - старший викладач кафедри МБ Кравченко Олег Вадимович;
 - завідувач лабораторією Вовченко Юлія Григорівна.
5. Термін виконання НДР - 01.09.2013-30.06.2016 р. та цього 4 етапу – 01.09.2015-25.12.2015 р.

6. За результатами роботи 4 етапу виявляється дія певних принципів, головними з яких пропонується рахувати принципи цілеспрямованості, соціальності, комплексності, системності, адаптивності, ефективності, мінімізації ризику, балансу інтересів, легітимності, демократичності.

Принцип цілеспрямованості припускає обґрунтування в концепції стратегічних цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку. Цей принцип реалізується вже самою розробкою концепції, ядро якої складають, по-перше, комплекс стратегічних цілей реабілітації порушеного міського середовища, по-друге, стратегічний перелік пріоритетних функцій містобудівної діяльності, що намічаються до реалізації в стратегічній перспективі.

Слідування принципу соціальності означає, що при формуванні стратегічних цілей реабілітації порушеного міського середовища, механізмів її реалізації головними повинні бути інтереси населення, пріоритетне рішення проблем підвищення якості життя.

Дотримання вимог принципу комплексності при формуванні концепції реабілітації порушеного міського середовища означає розгляд пріоритетних функцій в контексті всієї сукупності прогностичних соціально-економічних характеристик і чинників розвитку містобудівної системи і регіону в цілому. Принцип системності тісно пов'язаний з принципом комплексності; і означає, що визначення стратегічних цілей реабілітації порушеного міського середовища і механізмів її реалізації повинне здійснюватися з урахуванням системних взаємозв'язків, що характеризують особливості розвитку містобудівних систем вугледобувних регіонів.

Використання принципу адаптивності означає, що формування концепції реабілітації порушеного міського середовища необхідно здійснювати з урахуванням можливих змін зовнішнього середовища, які можуть зумовити корегування цілей, пріоритетів і механізмів їх реалізації.

Дотримання принципу ефективності при формуванні концепції реабілітації порушеного міського середовища означає необхідність доказу, що запропонований набір цілей

містобудівного розвитку, функцій, визначених як пріоритетні, шляхи їх реалізації, забезпечать досягнення необхідної якості життя населення з найменшими фінансовими і соціальними витратами.

Як впливає з суті і основних принципів формування концепції реабілітації порушеного міського середовища, обґрунтування стратегічних цілей і механізмів їх досягнення припускає виконання ряду робіт прогнозно-аналітичного характеру. У зв'язку з цим у роботі сформульовано принципові положення для організації досліджень по формуванню концепції:

- головним цільовим орієнтиром робіт в області реабілітації порушеного міського середовища є підвищення якості життя населення до рівня, нижня межа якого визначається системою державних соціальних стандартів;

- при розробці стратегічних цілей розвитку і механізму їх реалізації слідує, в першу чергу, орієнтуватися на ефективне використання міського територіально-ресурсного потенціалу;

- результативність прогнозно-аналітичних робіт, пов'язаних з визначенням цілей стратегічного реабілітації порушеного міського середовища, обґрунтуванням її стратегічного вибору, розробкою інших елементів соціально-економічного розвитку значною мірою визначається наявністю повної і достовірної інформації про внутрішні закономірності розвитку міста, чинників місцевого і зовнішнього характеру, що визначають в сукупності своїй початкову соціально-економічну ситуацію, що склалася.

Загальна тенденція розвитку сучасних міст вуглеводобувних регіонів, в планувальну структуру яких включена техногенні ландшафти і порушені території, полягає в трансформації компонентів порушеного міського середовища через містобудівне використання потенціалів порушених територій. На сучасному етапі провідними функціями містобудівних систем вуглеводобувних регіонів стає мікрокліматична (екологічний коридор міста), оздоровча, естетична і туристична, із збереженням екологічно чистих транспортних перевезень.

У зв'язку із зміною містобудівних функцій порушених територій, трансформуються і функціональні зони міських територій : скорочуються промислові функції, розширюються житлові, громадські і туристсько-рекреаційні зони на цих територіях.

В сукупності з відкритими просторами, що озеленюють, використання рекультивованих порушених територій істотно впливає на екологічну обстановку у вуглеводобувному регіоні. Порушені території, що озеленюють, в значній своїй частині беруть участь в створенні системи озеленення міст, визначають ландшафтну своєрідність міста, забезпечують "привітрювання" міста, його зв'язок з природою, активно впливає на стан повітряного басейну, є найважливішим елементом туристсько-рекреаційної інфраструктури міста.

У програмі реабілітації порушеного міського середовища необхідно розробити систему диференційованих показників містобудівного використання порушених територій і техногенних ландшафтів з відповідним режимом регулювання містобудівної діяльності для кожного конкретного міста, які встановлюються містобудівною документацією. Різноманіття типів об'єктів реабілітації диктує необхідність використання різноманіття архітектурно-ландшафтних прийомів зв'язку порушених територій з планувальною структурою міст.

В цілях обґрунтованого визначення програмних заходів необхідно провести аналітичну роботу за визначенням: диференційованих показників містобудівних потенціалів і потенціалів містобудівних зв'язків порушених територій різних типів; бракуючий містобудівній і проектній документації; проблемних ситуацій на пріоритетних для містобудівного використання порушених територіях; першочергових об'єктів, виходячи з гостроти проблемних ситуацій, наявності містобудівної і проектної документації і можливостей фінансування робіт; земельних ділянок з оформленими земельно-правовими стосунками; індикаторів оцінки стану комплексного благоустрою і ландшафтного оформлення антропогенних, техногенних і природних ландшафтів.

Основне цільове завдання реабілітації порушеного міського середовища - визначення таких пропорцій міського територіального розвитку, які в максимальній мірі сприяють задоволенню потреб населення в місті і підвищенню його життєвого рівня.

Концептуальна модель використання порушених територій містобудівних систем вугледобувних районів містить наступне:

1. Програма містобудівного використання порушених територій міста як програма планувальної організації містобудівних зон у послідовності: тема, ситуація, проблема, задачі, напрями реабілітаційної діяльності.

2. Цільова модель: стратегічна - напрями реабілітації порушеного міського середовища, характер і ступінь інтенсивності містобудівного використання порушених територій; тактична - комплекс реабілітаційних заходів щодо конкретного використання конкретних типів порушених територій в різних функціональних зонах містобудівних систем.

3. Об'єктна модель. Порушена територія (в межах розрахункового терміну існування функціональної зони міста) як частина демоекосистеми міста.

4. Структурна модель. Типи порушених територій і техногенних ландшафтів залежно від техногенних характеристик.

5. Функціональна модель. Оцінка порушених територій різного типу в межах міста і на основі районування по ступеню порушення (у залежності від фактичних і прогнозних зон впливу порушень) з урахуванням екологічних, соціальних, містобудівних, естетичних, економічних і організаційних вимог напрямків реабілітації порушеного міського середовища в цілому (ліквідація і нейтралізація порушень, збереження особливо примітних серед них, утворення техногенних ландшафтів тощо).

6. Стратегія моніторингу порушених територій.

Таким чином, прогнозування розвитку містобудівних систем вугледобувних районів з урахуванням опрацьованої методології реабілітації порушеного міського середовища - визначення структури містобудівної системи у просторі й у часі; визначення факторів, що впливають на зміну структури й виявлення закономірностей, яким вони підкоряються; одержання варіантів прогнозу розвитку міського середовища; вибір критеріїв оцінки результатів прогнозу; вибір й обґрунтування оптимального варіанта на підставі відібраних критеріїв – орієнтується на містобудівне використання порушених територій в програмі екологічної, функціонально-просторової, архітектурно-ландшафтної, візуальної реабілітації.

містобудівне прогнозування розвитку порушеного міського середовища визначено наступними положеннями:

- містобудівний прогноз розвитку порушеного міського середовища результат комплексної оцінки екологічної і містобудівної ситуації, аналізу соціальних, економічних, інженерно-технічних, будівельних, санітарно-гігієнічних умов і виявлення тенденцій розвитку території міста з використанням методу науково-обґрунтованого передбачення;

- загальною метою містобудівного прогнозування розвитку порушеного міського середовища є створення необхідної інформаційної бази для ухвалення довгострокових містобудівних рішень і розробка цих рішень у вигляді варіантів, моделей, стратегій його реабілітації;

- містобудівне прогнозування є засобом отримання необхідного загального уявлення про можливі або бажані шляхи і параметри реабілітації порушеного міського середовища в межах довгострокових, середньострокових і короткострокових містобудівних прогнозів;

- об'єктами містобудівного прогнозування заходів з реабілітації порушеного міського середовища є місто як складна динамічна система; окремі підсистеми міста, ідентифіковані за галузевою, функціональною або структурною ознакою; окремі територіальні утворення міста;

- завданнями містобудівного прогнозування заходів з реабілітації порушеного міського середовища є: вироблення прогнозних рішень в області сталого міського розвитку; вироблення містобудівної, житлової і інвестиційної політики; розробка пропозицій по

програмам функціональної, екологічної, композиційної, архітектурно-ландшафтної, візуально-просторової реабілітації порушеного міського середовища; розробка пропозицій для складання цільових програм в області міського планування і містобудування вугледобувних регіонів з урахуванням концепції реабілітації порушеного міського середовища;

- план стратегічного розвитку порушеного міського середовища розробляється з урахуванням документів містобудівного і економічного прогнозування територіального розвитку міста.

Було проаналізовано літературну базу з дослідження реабілітації порушеного міського середовища, зокрема:

1. Вергунов А.П. Город и природное окружение (архитектурно-планировочная организация взаимодействия): автореф. дис....д-ра архи-тектуры. – М.: 1985. – 47 с.
2. Владимиров В.В., Микулина Е.М., Яргина З.Н. Город и ландшафт. - М.: Мысль, 1986, – С.236.
3. Лазарева И.В. Восстановление нарушенных территорий для градостроительства. - М.: Стройиздат, 1972. –135 с.
4. Древаль И.В. Композиционное моделирование архитектурно-градостроительных объектов как фактор эффективного формирования// Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб., №.63. – К.: Техніка, 2005. - С.12-16.
5. Лубенченко Ю.В. Принципи реконструкції промислових територій великих міст Донбасу: автореф. дис..канд. арх.: 18.00.04/ Лубенченко Юлія В'ячеславівна; Київськ. нац. унт буд-ва і архіт. – К., 2009. – 20 с.
6. Оленьков В.Д. Использование нарушенных территорий в градостроительных целях: (Обзор) МГЦНТИ. М.: Стройиздат, 1988. – 28 с.

За темою дослідження були написані та опубліковані тези:

1. Фактори, що впливають на вибір напрямків комплексної архітектурно-планувальної організації порушеного міського середовища/ О.В.Кравченко// Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Архітектура та екологія», 16-18 листопада 2015 р., м.Київ. – К.: НАУ, 2015. - С.103-104.
7. Даний анований звіт розглядався та обговорювався на засіданні кафедри містобудування, протокол №17 від 02.12.2015.

В результаті розгляду прийнято рішення прийняти звіт та продовжити роботу над темою.

Завідувач кафедри

Г.Агєєва

Науковий керівник НДР

О.Чемакіна

З анованим звітом ознайомився:

Відповідальний за науково-методичну діяльність ННІАТ

А.Бєлятинський